

[Henning Rasmussen]

vets barske realiteter. Det kan ingen tale sig uden om.

Der er ingen i socialdemokratiet, der har sagt, at der er tale om et falsum i forbindelse med pressemeddelelsen. Nej, det er der ikke. Vi ved godt, at der i pressemeddelelsen står, at der er enighed om, at man skal stræbe efter, at skatterne ikke stiger. Den enighed er etableret på baggrund af, at man har fået meddelelse om, at regeringen vil skære bloktilskuddene ned med 3 mia kr. Konsekvensen må derfor være den, at der på regeringens ansvar – ikke de kommunale organisationers ledelsers ansvar – sker en række beskæringer af kommunernes muligheder for at ansætte folk eller for at genansætte folk.

Det, der nærmer sig et falsum, er det indtryk, befolkningen får af pressemeddelelsen, hvor den overfortolkes, som om de kommunale organisationers ledelser tager medansvar for, at der skal ske den beskæring med de deraf følgende konsekvenser. Det er derfor, jeg siger: dér holder det ikke længere, for jeg er overbevist om, at hvis de kommunale organisationers ledelser og de kommunale bestyrelsesmedlemmer i det hele taget har valget imellem at blive fri for bloktilskudsbeskæringen og det, at der ikke bliver sendt penge ud i form af skattelettelse til befolkningen, så vil de vælge at sikre beskæftigelsen og en rimelig økonomisk aktivitet i kommunerne. Det føler jeg mig overbevist om.

(Kort bemærkning).

Agerschou (SF):

Der var flere spørgsmål, jeg ikke fik besvaret af indenrigsministeren, men efter nu at have gentaget dem 2 gange har jeg opgivet de fleste af dem og vil fortsætte med dem under udvalgsarbejdet. Der er dog et enkelt tilbage, og da der kan svares enten ja eller nej på det, håber jeg, at indenrigsministeren kan overkomme at komme op og svare på det.

Det drejer sig om det notat, Amtsrådsforeningen i Danmark har udarbejdet den 1. marts om den beskæftigelsesmæssige virkning af bloktilskudsbesparelserne i amtskommunerne. Efter den beregning vil der ske en direkte reduktion af antallet af fuldtidsbeskæftigede i amtskommunerne pr. 1. januar 1984 på 4.400. Jeg vil bede indenrigsministeren komme op og bekræfte, at hun mener, at

Amtsrådsforeningens tal er fuldstændig og aldeles forkerte. Det er et spørgsmål, der kan besvares med et ja eller et nej.

Indenrigsministeren (Britta Schall Holberg):

Jeg beklager, det kan jeg ikke, for jeg kender ikke Amtsrådsforeningens tal, men jeg går ud fra, at Amtsrådsforeningen har været klar over disse tal, også da vi snakkede sammen i mandags.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagenes overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Jeg foreslår, at lovforslagene henvises til kommunaludvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

5) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 41:

Forslag til folketingsbeslutning om forbrydelser mod kvinder og børn.

Af Alice Faber (SF) m.fl.
(FremSAT 12/1 83).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Justitsministeren (Ninn-Hansen):

Det beslutningsforslag, der er fremsat, tager sigte på at styrke den forurettedes stilling dels i voldtægtssager og andre sædelighedssager, dels i sager, hvor der er øvet vold mod hustru, samlever eller børn.

Behandlingen af voldtægtssager har i de senere år været genstand for omfattende diskussion. Hovedtendenserne såvel i den faglige som i den øvrige offentlige debat har været et ønske om at styrke den forurettedes stilling, og som resultat af denne debat er der allerede gennemført flere lovændringer.

[Justitsministeren]

Beslutningsforslaget, SF har fremsat, lægger op til en række ændringer i retsplejeloven med henblik på en yderligere styrkelse af offerets retsstilling. Det drejer sig for det første om nogle regler vedrørende rettens behandling af voldtægtssager. Dernæst foreslås der nogle yderligere begrænsninger i pressens adgang til at referere disse sager, og der stilles forslag om en udvidelse af beføjelserne for advokater, der i voldtægtssager er beskikket som advokat for offeret. Endvidere foreslås der indført adgang til at beskikke en advokat for offeret i sager om vold i parforhold, alt sammen rimelige og rigtige forslag, som jeg har meget sympati for. Endelig stilles der forslag om ændringer af ægteskabslovgivningen.

Jeg synes, det er rigtigt at slå fast, at jeg som udgangspunkt, som jeg også nævnte, må være positiv over for en styrkelse af den forurettedes stilling i de nævnte sager. De spørgsmål, som tages op til behandling i beslutningsforslaget, svarer i det væsentlige til de tanker, jeg selv har gjort mig, og som jeg også tidligere har givet udtryk for. Jeg tror dog samtidig forslagsstillerne vil være enige i, at der er tale om spørgsmål, der kræver overvejelse. Ikke mindst hensynet inden for retsplejeområdet til den forurettede skal afvejes over for de retsgarantier, som må gælde af hensyn til den sigtede eller tiltalte i en straffesag. Selv om jeg som udgangspunkt er positiv over for en styrkelse af den forurettedes stilling, tror jeg derfor, det er rigtigt, at disse forslag overvejes nærmere.

Jeg har tidligere haft lejlighed til at gøre tinget bekendt med – det skete i forbindelse med et spørgsmål fra fru Aase Olesen – at ligestillingsrådet, Danske Kvinders Nationalråd og Dansk Kvindesamfund har henvendt sig til justitsministeriet og givet udtryk for det ønskelige i, at behandlingen af voldtægtssager og voldtægtsofres stilling i retssystemet bliver taget op til mere generel behandling. Også jeg har fundet det ønskeligt, at der sker en samlet gennemgang og vurdering af disse spørgsmål. Jeg har derfor for nylig nedsat et udvalg med den opgave at overveje spørgsmålet om behandling af voldtægtssager med henblik på at undersøge mulighederne for at styrke den forurettedes stilling og i tilknytning hertil undersøge mulighederne for at styrke den forurettedes stilling i andre grove voldssager.

Jeg kan oplyse, at ligestillingsrådet og de nævnte kvindeorganisationer på et møde i justitsministeriet har givet tilslutning til, at der nedsættes et udvalg med denne opgave. Udvalget vil omfatte repræsentanter for retsvæsenet, Advokatrådet, ligestillingsrådet, Danske Kvinders Nationalråd, Dansk Kvindesamfund, De Danske Husmoderforeninger samt Joan-Søstrene.

De fleste af de punkter, som er medtaget i SFs forslag, er omfattet af kommissoriet for det nye udvalg, og jeg vil derfor finde det rigtigst, at udvalget får lejlighed til nærmere at overveje disse forslag. Derfor vil jeg gerne her give tilsagn om at videresende beslutningsforslaget til udvalget, ligesom jeg naturligvis også vil tilsende udvalget en udskrift af forhandlingerne her i dag i folketinget.

Med hensyn til forslagene under punkt 7 og 8 vedrørende ægteskabslovgivningen kan jeg oplyse, at begge disse spørgsmål har været overvejet i justitsministeriets ægteskabsudvalg i forbindelse med dette udvalgs almindelige gennemgang af ægteskabslovgivningen. Forslaget under punkt 7 om adgang til skilsmisse i tilfælde af, at en ægtefælle har voldtaget eller på anden måde øvet vold over for ægtefællen eller børnene, svarer i nogen grad til et forslag, der var stillet i udvalget, hvorom der dog ikke opnåedes fuldstændig enighed. Også en regel om midlertidige bestemmelser vedrørende retten til lejemål har været overvejet i ægteskabsudvalgets 7. betænkning.

Jeg vil derfor sige, at SFs forslag på begge disse punkter vil indgå i justitsministeriets overvejelser om revision af ægteskabslovgivningen, et arbejde, som naturligt vil tage udgangspunkt i ægteskabsudvalgets overvejelser og i den tilsvarende lovgivning i de øvrige nordiske lande.

Som det fremgår af disse bemærkninger, synes jeg, at det er vigtige problemer, der er fremdraget, og de forslag, der er fremsat, synes jeg absolut man må se positivt på. Jeg håber derfor, at der i forbindelse med det kommende udvalgsarbejde vil kunne tilvejebringes tilfredsstillende løsninger på de her rejste problemer.

Lise Østergaard (S):

SFs forslag til folketingsbeslutning om forbedring af kvinders og børns retssikkerhed

[Lise Østergaard]

kommer jo lige på det tidspunkt, hvor justitsministeren har givet tilsagn om at ville ned sætte et udvalg, der skal arbejde med spørgsmålet om offerets stilling i voldtægts- og voldsager, og jeg forstår på justitsministerens indlæg her, at dette udvalg allerede er nedsat.

Jeg synes, det er meget tilfredsstillende, at justitsministeren har reageret så positivt på en henvendelse fra ligestillingsrådet, Danske Kvinders Nationalråd og Dansk Kvindesamfund, og jeg føler mig overbevist om, at hele området vil få en både grundig og alsidig behandling i dette udvalg. Jeg finder det også meget sandsynligt, at udvalgets arbejde vil komme til at afspejle sig i en yderligere justering af lovgivningen på området, og at det vil blive en videreførelse af den lov om ændring af lov om rettens pleje, der blev vedtaget i folketinget i 1981.

På denne baggrund kan det være lidt svært at forstå, at SF fremsætter denne lille samling konkrete forslag til ændringer her og nu. Jeg kunne bedre have forstået det, hvis SF havde fundet det nødvendigt som en provokation for at fremskynde handling, men justitsministeren har jo netop vist sig villig til handling.

Det er ikke sådan, at jeg finder SFs forslag uvæsentlige, tværtimod, de har alle til hensigt at sikre større beskyttelse af voldtægts ofre imod de yderligere krænkelse, som vi ved har kunnet forekomme i retssystemet oven i selve overgrebs nedværdigelse. Vi ved, at talrige voldtægts ofre opgiver at anmelde den forbrydelse, som er begået imod dem, fordi de føler sig hjælpeløse i det offentlige system, så meget desto mere på grund af den særlig sårbare tilstand, offeret befinder sig i på det pågældende tidspunkt. Vi ved også, at samfundets holdning til kønsrollerne stadig indebærer en undertrykkelse af kvindens kønsfrihed, som skaber jordbund for voldtægtsforbrydelser. Og for at føje spot til skade har disse holdninger været så dominerende i samfundet, at de også er blevet accepteret af mange kvinder.

Det er på denne baggrund, man må forstå den ellers paradoksale tendens hos nogle voldsramte kvinder til at føle sig flove over den ydmygelse, som er overgået dem, så de ønsker at skjule den og derfor ikke anmelder den. Eller endnu mere vidtgående, at de helt uden grund i virkeligheden føler sig skyldige

i det, som er sket. Derfor er disse kvinder reelt hjælpeløse, hvis det under afhøringerne antydes eller mere end antydes, at de nok selv har været ude om det.

Der er lang vej til målet, at samfundets normsystem tillader kvinder at bevæge sig frit overalt på samme måde som mænd. Men samfundets undertrykkende kønsrollemønstre er ikke uforanderlige. Tværtimod ser vi tegn på en voksende forståelse for nødvendigheden af ændringer, ikke mindst i de yngre generationer og ikke mindst blandt kvinder. Retsbevidstheden med hensyn til voldtægt er skærpet i befolkningen, og det må være retsvæsenets pligt at opfange denne udvikling og understøtte den.

Derfor er det helt nødvendigt, at politikerne, advokater, dommere og læger og andre, som har ansvaret for voldtægts ofre i retssystemet, kan gennemskue de traditionelle kønsroller og de fordomme, som er forbundet med dem, og tilstræbe en udvikling mod nye og mindre fordomsfulde seksuelle normer. Derfor må der ydes vejledning i form af efteruddannelse af disse personalegrupper med henblik på at nedbryde normerne.

Lis Møller (KF):

Jeg vil sige ligesom justitsministeren, at det er et meget vigtigt problem, SF har taget op med dette forslag. Der er ting i forslaget, som min gruppe umiddelbart ville kunne gå ind for, bl.a. ændringen af retsplejelovens § 848, så den krænkede under sin vidneforklaring i sager om vold eller voldtægt kan kræve tiltalte ført ud, men selvfølgelig også, at tiltalte skal have ret til at høre vidneforklaringen via højttaler i et andet rum. Jeg har været i retten med et par kvinder udsat for voldtægt og har mærket den voldsomme belastning, det var for dem at blive konfronteret med gerningsmanden. Det var som at gennemgå rædslerne én gang til.

Det vil også være rimeligt, at den krænkede advokat deltager i vidneafhøringen og i proceduren. Vi kan også gå helt ind for, at såvel kvinder som mishandlede børn skal have ret til at få beskikket en advokat. Det har vi for øvrigt selv fremsat forslag om for et par år siden. Også reglen om midlertidig bestemmelse vedrørende retten til lejemål kan vi gå ind for.

[Lis Møller]

Derimod er jeg mere betænkelig ved at ændre ægteskabsloven, så der gives ret til omgående skilsmisse, når der er tale om vold, men jeg er naturligvis parat til at drøfte det i udvalget. Jeg er betænkelig af flere grunde. Forslagsstillerne hævder, at dette at der foregår en ret omfattende vold i parforhold, først er blevet kendt, efter at debatten om vold og voldtægt har taget fart. Det er klart urigtigt, det har jeg sagt tidligere her fra folketingets talerstol. Hustruvold har altid eksisteret, og jeg tror ikke, den har taget til. I min barndoms gade var der bestemte koner, som jævnligt blev gennembanket og mødte med blå øjne og ophovnede kæber. Dengang fandt de sig i det, måske ikke mindst fordi de fleste var uden arbejdsmuligheder uden for hjemmet. Men den fejlagtige opfattelse hidrører antagelig fra, at nu tør kvinderne stå frem og tale om det, nu tør de åbenlyst søge hjælp, og nu kan de i langt de fleste tilfælde klare sig selv.

Forslagsstillerne kommer med nogle såkaldte myter, bl.a.: hun går jo alligevel tilbage til manden. Men det er faktisk ikke nogen myte. Det gør hun rent faktisk i mange tilfælde, fordi hun trods tævene holder af ham, og så kan vi andre jo forstå det eller ej. Og når hun går hjem igen, så er det ikke kun, fordi hun ingen andre muligheder har. Der har i mange, mange år været hjælpemuligheder: igennem en menneskealder Kvindehjemmet på Jagtvejen, igennem de sidste 17 år Boligfonden for Enlige Mødre og i den senere tid hjælpecentre, kvindehuse og krisecentre. Det hjælpecenter, jeg kender bedst til, åbnede med fuld belægning lige før jul. Der har indtil nu boet 40 kvinder med børn. De er alle blevet tilbudt hjælp, bl.a. i form af lejlighed, enkelte i form af uddannelse. Alligevel valgte 11, alle voldsramte, at flytte hjem igen med den begrundelse, at de holdt af ham. Det er med baggrund i sådanne erfaringer, jeg vil være betænkelig ved en ændring af ægteskabsloven, som måske vil føre til forhastede og overilede beslutninger.

Vold mod børn indeholder forslaget ikke ret meget om, og det er næsten – nej, det er faktisk et langt, langt alvorligere problem, og i modsætning til hustruvolden et voksende problem. Mange af voldshandlingerne mod børn har dødelig udgang. Vi har set et eksempel for ikke så længe siden. Det er næsten ikke til at bære at tænke på, hvordan

gennemishandlede børn har lidt, mens denne mishandling stod på. Her har kvinderne et medansvar. Det er ikke sjældent samleveren, altså ikke den biologiske far, der mishandler børnene. Vi ser alt, alt for tit, at moderen lukker øjnene for mishandlingen og dækker over ham, hvis mishandlingen opda- ges.

Et yderligere aspekt i problematikken om hustruvold er tendensen til, at vold går videre fra generation til generation. Undersøgelser har vist, at der er større sandsynlighed for hustruvold, hvis kvindens mor var udsat for vold i ægteskabet, ligesom undersøgelser har vist, at de hustruvoldsramte kvinder såvel som manden i mange tilfælde udøvede fysisk vold mod børnene. Derfor mener jeg, at vi ud over at se på hustruvolden i høj grad bør koncentrere os om en undersøgelse af de voldsramte kvinders børn og altså af mishandlede børn.

Bjørn Elmquist (V):

I venstres gruppe fandt disse forslag fra SF umiddelbart sympati, det må jeg sige lige som dem, der har været på talerstolen indtil nu. Man kan sige, at der er tale om en styrkelse af svagtstillede grupper i vort samfund i retsmaskineriet. Ved at styrke deres stilling får vi større retssikkerhed og forhåbentlig også en bedre retsbevidsthed. Man må vel også anstændigvis sige, at det er i forlængelse af de tendenser, der har været i de seneste år i lovgivningen, herinde i folketinget og i indstillingen i samfundet generelt, sådan som den i hvert fald kommer til udtryk i aviser og indlæg. Om det også er i forlængelse af den tendens, man kan se i realiteten viser sig rundt omkring i samfundet, kan man desværre have sine tvivl om.

Med disse få indledende bemærkninger har jeg ikke sagt, at disse 8 konkrete forslag ikke rejser problemer eller spørgsmål. Jeg skal ikke gå ind i en egentlig debat. Når nu vi skal have dem udvalgsbehandlet i det udvalg, som justitsministeren har omtalt, kan man sige, at det måske er lidt for tidligt, men jeg skal dog angive, hvor vi ser nogle problemer, i hvert fald for en første betragtning.

Ligesom fru Lis Møller for et øjeblik siden finder vi, at overskriften er loyelig flot: »... forbrydelser mod kvinder og børn«. Der står ikke ret meget om børnene, og jeg kan i vidt

[Bjørn Elmquist]

omfang følge fru Lis Møller i det, hun har sagt. Jeg vil endda gå lidt videre og sige, at der findes jo også børn, som mishandles af deres mødre, af kvinder, det er ikke altid i forbindelse med hustruvold, det sker. Når man ser overskriften, kunne man få det indtryk, at det også skulle føre til en styrkelse af børnenes retsstilling, men det er, som om man for meget opfatter, synes vi i hvert fald, kvinder og børn som en gruppe, der i enhver sammenhæng hører sammen. Der kan desværre også være tilfælde, hvor der er en modsætning mellem kvinderne og børnene. Lad os endelig få undersøgt og kulegravet de problemer, der er i forbindelse med børns muligheder i disse forhold.

Om punkt 2 i forslaget vil jeg godt sige, at det måske var en idé at få udvidet denne mulighed for den forurettede, så den også kommer til at gælde i, jeg havde nær sagt almindeligere, men stadig væk alvorligere voldssager. Det kan jo være en, der er blevet slået ned af en af samme køn, hvor der ikke foreligger et kønsligt motiv dertil, og det heller ikke er sket i et parforhold. Disse mennesker kan også føle sig ydmyget og truet, og derfor ville det være en fordel, om man havde ret til også i disse tilfælde at lade vidneforklaringen blive hørt via højtalere i det lokale, hvor tiltalte befinder sig.

Jeg vil til punkt 5 sige – det er især til bemærkningerne – at vi skal passe på, at det ikke udvikler sig til den rene partsforhandling. Det er, som om man i bemærkningerne lægger op til, at anklagemyndigheden har pligt til at være neutral, det er jo rigtigt, og forhåbentlig lever den også op dertil, og med hensyn til den sigtede må forsvareren benytte sig af næsten ethvert middel, inden for lovens rammer i hvert fald, til at fremstille det skævt og subjektivt, og den forurettede må have en tilsvarende skæv og subjektiv advokat. Jeg tror nok, at vi hurtigt ville kunne komme ud i ganske uholdbare situationer, hvis vi fik det gennemført i enhver henseende. I punkt 6 savner jeg, at man har sat et »han« ind, for der kan jo også være tilfælde, hvor mænd har været udsat for samlevervold eller »hustruvold«. Det har man været meget påpasselig med at få ind i punkt 7 om ægteskabsloven, men det skal vel også med i punkt 6.

Endelig et spørgsmål til justitsministeren i forbindelse med det udvalg, der er blevet

nedsat: er det sådan, at justitsministeren tør begive sig ud i et gæt på, hvornår vi kan forvente en betænkning, måske en delbetænkning, fra dette udvalg?

Til allersidst vil jeg naturligvis på mit partis vegne hilse velkommen, at justitsministeren handler så hurtigt. Jeg ved ikke, om SFerne har fremsat deres forslag før eller efter, at dette udvalg er nedsat. Den 12. januar har man fremsat forslaget, og udvalget er nedsat, så vidt jeg har forstået, her i februar. Hvem der er kommet først, kan man jo altid diskutere, men vi er helt med på, at dette udvalg er nedsat.

Inger Harms (SF):

Jeg skal til indledning sige, at socialistisk folkeparti på ingen måde er interesseret i eller ude på at formindske retssikkerheden for tiltalte personer. Vi ønsker ikke, at uskyldige mennesker skal dømmes. Derfor ønsker vi heller ikke at svække bevisskravene, men vi ønsker at beskytte ofrene og ændre nogle myter. Jeg håber hermed at have imødegået eventuelle påstande i den retning.

Dette forslag fra SF er inddelt i 8 punkter, som jeg skal gennemgå. Hvis de skulle blive vedtaget, vil kvinders og især børns retssikkerhed blive betydelig forbedret.

Jeg skal gøre opmærksom på, at hvert år bliver 150.000 kvinder her i landet udsat for vold fra deres samlevers side. 15.000 børn bliver hvert år mishandlet af deres forældre eller deres forældres samlever. Hvert år indgives der ca. 400 anmeldelser om voldtægt. Jeg skal ikke undlade at gøre opmærksom på, at alt for mange af disse handlinger ender med drab.

Voldtægt har altid været opfattet som en forbrydelse mod samfundet eller en krænkelse af mænds ejendom. Derfor vil vi have straffelovens kapitel 24 ændret til, hvad det virkelig er, nemlig en forbrydelse mod kvinden og hendes ret til at vælge. Derfor skal overskriften ændres til »Forbrydelser mod kønsfriheden«.

Vi har i dag talrige eksempler på, at kvinder ikke vil anmelde voldtægt, fordi de ikke ønsker at blive konfronteret med voldsmanden i en senere retssag. Her vil vi forbedre hendes retsstilling ved, at hun kan kræve tiltalte ført ud, mens hun afgiver vidneforklaring. Ligeledes skal hun kunne kræve dørene

[Inger Harms]

lukket under sin forklaring. Med baggrund i de mange referater i dagspressen fra voldtægtsager, hvor man svælger i, hvad der har fundet sted, og hvor tiltaltes forsvarer ofte prøver at fremstille offeret som uvederhæftigt og langt værre ting, har vi foreslået referatforbud af tiltaltes afhøring og af offerets vidneforklaring i retten. Det er ikke rimeligt, at en forbrydelse, der er overgået én, og som man er ganske uskyldig i, skal stemple én fremover via sensationslystne overskrifter og referater i pressen.

Siden 1980 har der eksisteret en ordning med advokatbistand til offeret. Denne ordning har ikke fungeret rimeligt og må derfor forbedres, for at parterne i retssagen kan stilles lige. Da offeret kun er vidne i sagen, kan hun ikke ligesom den tiltalte have en advokat til hjælp. Derfor vil vi have indført en regel i retsplejeloven, der sikrer offeret i voldtægtsager partsrettigheder, således at offerets advokat kan få adgang til at deltage i vidneafhøringen og proceduren af skyldspørgsmålet for at bidrage til klarlægelse af det faktiske hændelsesforløb og tilbagevise eventuelle usaglige eller usandfærdige påstande om offeret og hendes adfærd.

For de personer, der bliver udsat for hustru- eller samlevervold, og hvor der er tale om vold mod børn, skal der være ret til at få beskikket en advokat. En kvinde, der f.eks. gennem en årrække har været udsat for mishandling, kan nemmere klare en anmeldelse mod manden, når hun ikke står alene.

Samtidig ønsker vi, at der i ægteskabsloven indsættes en bestemmelse om, at overværgigheden kan beslutte midlertidig overførelse af lejemålet til en lejlighed til den ægtefælle, der har været udsat for vold. Det viser sig gang på gang, at manden, der eventuelt har tilbragt natten i politiets varetægt, næste morgen vender tilbage til bopælen, og så fortsætter volden. I de senere år er det oftere og oftere endt med dødelig udgang. Det er en utryk tilværelse for de børn, der må overvære disse mishandlinger, og for at de ikke skal blive skadet på længere sigt, må det være muligt at fjerne manden fra lejligheden.

Endelig foreslår vi ægteskabslovens § 39, stk. 1, ændret, således at der kommer til at stå: »En ægtefælle har ret til skilsmisse, når den anden ægtefælle har stræbt ham/hende efter livet, voldtaget hende eller gjort sig skyldig i mishandling eller vold mod ham/

hende eller børnene.« Det med voldtægten er nyt, men det må slås fast, at voldtægt i et ægteskab også er en krænkelse af kvindens integritet og ret til at bestemme over sin egen krop. Derfor må denne handling også give ret til skilsmisse.

Knud Lind (FP):

Indledningsvis vil jeg rose SF for deres forslag og især for de mange dybsindige bemærkninger. Selv om man aner, at pennen er ført af kvindehånd, så er bemærkningerne fyldt med mange sandheder og nærmest hårdtslående argumenter, som sætter spørgsmålstegn ved, om kvinden reelt har kønsfrihed i og uden for ægteskabet, fordi manden til stadighed er den fysiske stærke. Lad dette være sagt, uden at man derfor behøver at betragte mig som en ren rødstrømpe.

Forslaget afliver også myterne om hykleri- et omkring kvindens rolle som voldtægtsoffer, men det glemmer måske den voldelige kvinde, der udøver fysisk og måske også psykisk vold over for sit barn eller sine børn.

Fremskridtspartiet stiller sig positivt over for nogle af forslagsstillernes forslag. Når det er sagt, må jeg sige, at der er noget i forslaget, vi ikke helt kan gå ind for. Vi er enige med forslagsstillerne i, at man ændrer overskriften i straffelovens kapitel 24 til: »Forbrydelser mod kønsfriheden«. Det er nok et bedre ord at bruge.

Selv om vi har stor sympati for forslagsstillernes forslag, mener vi, at man skal passe en lille smule på, at den sigtedes retsstilling ikke forringes i en sådan grad, at man må være betænkelig ved, om retfærdigheden sker fyldest. Indtil domfældelse er sket, må sigtede reelt betragtes som uskyldig. Vi mener ikke, at sigtede bør føres ud af retslokalet, for det vil være af betydning for dommerne at se sigtedes reaktion i forbindelse med vidneafhøringen af kvinden. Jeg tænker her på, at den sigtede muligvis kan optræde hårdhjertet og uforbederlig, hvilket måske kan give følger i forbindelse med strafudmålingen.

Vi er også betænkelige ved, at man ønsker dørlukning under vidneforklaringen og referatforbud af tiltaltes afhøring, selv om vi udmærket forstår de motiver, der ligger bag. Et sådant referatforbud kan måske i virkeligheden skade kvindens sag, idet eventuelt ukendte vidner slet ikke bliver opmærksom-

[Knud Lind]

me på straffesagen og måske af denne grund undlader at afgive en måske belastende vidneforklaring om den sigtede ved et senere retsmøde. Det er rigtigt, at man har navneforbud, men ofte vil et konkret vidne alligevel kunne identificere sagen nærmere.

Vi mener heller ikke, det er rimeligt, at offerets advokat tilstedes adgang til at deltage i vidneafhøringen og proceduren af skyldspørgsmålet, idet det er politiet, der skal varetage denne opgave, og man må forvente, at en politianklager, som har rejst sigtelse, også er stærkt interesseret i, at sigtede bliver dømt. Den forurettede kvinde har således den bedste retshjælp i politianklageren.

Det er mit indtryk, at en yderligere advokat blot vil forplumre sagen, hvilket bestemt ikke er til fordel for offeret. Vi mener i øvrigt, at man kan overveje spørgsmålet om advokatbistand for kvinder, der er udsat for hustru-/samlevnevold, men spørgsmålet må nok belyses nærmere i et eventuelt udvalg.

Vi er enige med forslagsstillerne i, at en ægtefælle bør have ret til skilsmisse, hvis den anden ægtefælle har stræbt pågældende efter livet eller gjort sig skyldig i mishandling af pågældende eller børnene eller voldtægt, som forslagsstillerne har foreslået, vel at mærke hvis det er bevist ved en retssag, og det går jeg ud fra at man mener.

Vi mener i øvrigt ikke, at man skal have tilkendt en lejlighed og springe foran i boligkøen – blot fordi man måske har fået en ørefigen – det er jo det reelle, når man taler om vold. Man bør nok præcisere nærmere, hvad det er; det sker ikke i bemærkningerne. Det er reelt det, forslagsstillerne siger i punkt 8. Vi mener i øvrigt, at det er af betydning i de tilfælde, der nævnes i punkt 8, om der er børn i ægteskabet.

Jeg har tidligere sagt, at vi vil være positivt indstillet over for nogle af forslagsstillerens forslag. Vi mener dog, at vi bør afvente en udtalelse fra det udvalg, justitsministeren har nedsat.

Jeg vil til slut sige til forslagsstillerne, at det er en næsten umulig opgave at få ægtefællen til at fastholde en anmeldelse for vold, og derfor tabes mange sager på gulvet. Det er ikke en myte, det er barsk virkelighed.

Nør Christensen (CD):

Det beslutningsforslag, vi har til behandling, er som bekendt opdelt i en række punk-

ter med ændringer af forskellig karakter. Hovedsigtet er at sikre den forurettedes stilling i voldssager, sædelighedssager og voldtægtssager. Jeg vil senere kommentere de enkelte punkter mere detaljeret.

Jeg vil generelt sige, at CDs udgangspunkt er, at vi gerne medvirker til en styrkelse af den forurettedes stilling i de sager, beslutningsforslaget omhandler, men lad mig for en sikkerheds skyld slå fast, at man aldrig må glemme den tiltaltes retssikkerhed eller retsbeskyttelse, om man vil.

Derfor vil jeg indledningsvis minde om, at vel kan man sige, at Jeppe drikker, altså begår vold, men man må også sige: hvorfor? I tilslutning til det vil jeg stille det spørgsmål til forslagsstillerne, om de er helt opmærksomme på baggrunden for vold i samlivsforhold, og om de er enige i, at vold i et samlivsforhold har en anden karakter end vold på gaden. Vold i samlivsforhold kan jo skyldes forudgående provokation, i modsætning til f.eks. vold på gaden, som kan være mere impulsiv. Naturligvis kan begge voldsmåder forekomme, men i samlivsforhold er der større chance for en forudgående provokation. Jeg mener, at man må skelne mellem disse to ting, og det skal gøres til genstand for drøftelse i udvalget. Her vil jeg dog ile med at sige, at naturligvis kan ingen acceptere voldelig adfærd. Alligevel må vi konstatere, at volden er voksende, mere rå og brutal, end vi tidligere har kendt den. Jeg har den opfatelse, at der i de senere år er kommet mere offentlighed om vold i samlivsforhold. Det er en situation, som vi naturligvis hilser med tilfredshed. At der er kommet mere offentlighed om vold i samlivsforhold, har givet anledning til en debat, som har medført forbedringer for den forurettede, og det er det, vi her er i færd med at videreføre.

Som jeg indledningsvis lovede, vil jeg mere indgående kommentere de enkelte punkter i beslutningsforslaget; lad os kalde det førstehåndsbetragtninger.

Om punkt 1 vil jeg sige, at den ændring, der ligger i at ændre ordet »kønssædeligheden« til »kønnsfriheden«, vist ikke er den helt store ændring. Der er kun tale om en ændring af overskriften til straffelovens kapitel 24, men en ændring, som der står i bemærkningerne til lovforslaget, der bl.a. skal tjene til at fjerne resterne af gamle moralske normer vedrørende seksuelle forbrudelser. Den

[Nør Christensen]

ændring har jeg ganske vanskeligt ved at få øje på. Sagt med andre ord og måske mere populært: kasketten skiftes ud, men personen er den samme. Om den er mere klædelig, ved jeg ikke, det er vist kun udtryk for, at moden er skiftet.

Vedrørende punkt 2 vil jeg gerne understrege, at det er vigtigt, at den tiltalte hører forklaringen mundtligt. Dermed har jeg allerede tilkendegivet, at det ikke er nok at få læst protokollatet op. Derfor er jeg glad for, at forslagsstillerne foreslår, at der kan opsættes højtalere i et tilstødende lokale til sikring af, at den tiltalte hører forurettedes mundtlige forklaring. Om man i den forbindelse kunne tænke sig en ændret indretning af retssalen, ved jeg ikke for nærværende, men det er noget, vi bør overveje ret nøje i udvalget.

Om punkterne 3 og 4, der til en vis grad hænger sammen, vil jeg sige, at også disse punkter må gøres til genstand for grundige overvejelser. Rent faktisk er der jo tale om begrænsninger i pressefriheden. Selv om det måske er for hårdt at anvende det ord, vil jeg understrege, at det, jeg mener, er, at det er en alvorlig sag at lukke dørene og at nedlægge referatforbud af f.eks. tiltaltes forklaring. Men jeg forstår, at der er nedsat forskellige udvalg, som skal behandle disse emner.

Det gælder også punkt 5 i beslutningsforslaget, hvor jeg må stille mig tvivlende, idet jeg bemærker, at offerets advokat nu skal være til stede ved vidneafhøringen. Men det er ikke gjort med dette. Nej, offerets advokat skal åbenbart kunne deltage i vidneafhøringen. Det, jeg hæftede mig ved her, er ordet »deltage«. Det er et ord, der tilsyneladende er neutralt og uskyldigt, men hvis forslagsstillerne forstår det således, at advokaten skal stille spørgsmål og deltage i afhøringen, så har jeg umiddelbart store betænkeligheder.

Min taletid er udløbet, så jeg skal kommentere de sidste punkter senere.

Bernhard Baunsgaard (RV):

Jeg har først en enkelt kommentar til bemærkningerne. Jeg synes, den bør med. I afsnittet »Advokaternes rolle« omtaler man fra SFs side en voldtægts sag i Karup. Jeg synes, at det havde været rimeligt, om man havde oplyst heroppefra, at sagen endte med, at manden blev dømt for voldtægt, og hvis

jeg ikke husker galt, var dommen på 1½ års fængsel.

Derefter vil jeg gerne sige om dette forslag til folketingsbeslutning, at jeg er helt enig i den baggrund, der er for at fremsætte dette forslag, men når ministeren nu forbereder et, så ville det være rart at se disse ting i sammenhæng, og vi skal afvente, hvad der kommer ud af det.

Forslaget til folketingsbeslutning indeholder i alt 8 enkeltpunkter. Punkt 1 og punkt 3 indeholder kraftige, som man siger, ændringer, især punkt 3, hvor der med hensyn til offentlighed står, at man kan kræve dørene lukket. I punkt 4 står der, at man kan kræve forbud mod referat af tiltaltes afhøring. Det er en udelukkelse af offentligheden. Jeg kan godt forstå det, der ligger bagved, nemlig en beskyttelse af den krænkede part. Det, jeg gerne vil have at man overvejer, inden man går videre med det, er: hvem er næste gang en krænkede part? Er det et kendt menneske, der bliver udsat for en anklage, der på forhånd ser tåbelig ud? Skal vi også i den slags sager kræve dørene lukket? Hvad risikerer vi, hvis vi uden videre går med til at kræve dørene lukket. Der er jeg altså betænkelig.

I punkt 2 siger man, at offeret, den krænkede, kan kræve tiltalte ført ud, og af punkt 5 fremgår det, at voldtægtsofferets advokat skal optræde som anklager nr. 2. Jeg forstår også godt det, der har ligget bag her, men jeg beder igen om, at man tænker på, at indtil dommen er faldet, må antagelsen fortsat være, at den, der er tiltalt, er uskyldig. Ellers krænker vi hermed et retsprincip, som kan blive særdeles vanskeligt at beskytte senere. Der kan vi godt have brug for det. Heldigvis sker det da adskillige gange, at den tiltalte bliver frikendt. Jeg tænker ikke specielt på disse sager, men på sager i al almindelighed.

Man ønsker, at der bliver udvidet adgang til at få beskikket en advokat for ofrene. Jeg synes ikke, at det alene skal være i disse sager, men vil gerne overveje det, som de konservative tidligere har været inde på, at det skal gælde for volds ofre i al almindelighed.

Man har ønsket ændringer i ægteskabsloven, hvor man gerne vil have, at vold og mishandling skal give adgang til skilsmisse. Det forekommer mig meget rimeligt.

Endelig foreslår man med hensyn til lejemål, at lejligheden kan overføres til den æg-

[Bernhard Baunsgaard]

tefælle, der har været udsat for vold. Det vil jeg da godt overveje.

Jeg har allerede sagt om punkt 5, som drejer sig om advokaten for et voldtægtsoffer, at jeg mener ikke, det er rimeligt, at voldtægtsofferets advokat bliver anklager nr. 2. Det kan jeg ikke gå med til. Men jeg vil gerne sikre mig en anden ting. Jeg er enig med SF i, at ordningen ikke fungerer godt nok. Men det, som jeg tror er det værste i øjeblikket, er, at man ikke har pålagt domstolen at træffe aftale med offerets advokat – på samme måde som der skal træffes aftale med tiltaltes advokat – om, hvornår retsmøderne skal finde sted. Jeg vil gerne direkte spørge justitsministeren, om han vil overveje dette i forbindelse med det, han planlægger med hensyn til styrkelse af offerets stilling.

Men som sagt, den baggrund, man har haft, da man udarbejdede forslaget, deler jeg helt ud, og jeg håber, at vi hurtigt kan få gennemført ændringer til gavn for ofre i al almindelighed og specielt da for de ofre, der her er nævnt.

Wilhelm (VS):

Jeg synes, det er godt, at SF med dette forslag giver anledning til en debat netop forud for den udvalgsbehandling. Jeg synes bestemt ikke, at forslaget er overflødiggjort af udvalgets nedsættelse – helt bortset fra at det altså var fremsat inden. Jeg har sagt masser af gange, at når vi laver udvalgsbehandling og lovforberedelse, burde der være en debat i folketinget først, så udvalgene ved lidt om, hvad folketinget mener, så vi ikke kommer i fremmedlovudvalgets situation, at de kommer med noget, der er helt skævt i forhold til ønskerne herinde.

Jeg beklager kun, at debatten nok bliver for kort med de regler, vi har, til at den virkelig kan være informativ for udvalget, men det giver dog nogle retningslinjer, at vi nu får denne lejlighed til at udtale os. Det meget nuancerede indlæg, fru Lis Møller kom med, og som jeg i alt væsentligt er enig i, må være et af eksemplerne på, at det er godt med en debat forud for det udvalgsarbejde.

Hvis jeg må supplere fru Lis Møller på et enkelt punkt, vil jeg sige, at man ved også, at der er en sammenhæng mellem det at blive voldsmand og det at have fået tæv som barn. Det synes jeg højrefløjten burde tænke på,

når de behandler vores forslag om at afskaffe revselsesretten. Der er en sammenhæng mellem det at være voldsmand som voksen og det at have fået tæv som barn.

Vi har sympati for hensigterne i det, SF lægger frem her. Om de konkrete punkter vil jeg godt sige følgende:

Punkt 1 synes jeg nok er lidt mærkeligt. Man ændrer overskriften, men indholdet af straffelovens kapitel 24 er jo stadig væk ikke bare kønsfrihed, men faktisk kønssædelighed. Når man ikke ændrer indholdet, synes vi egentlig, det er noget pjat at gå hen og ændre overskriften. Straffelovens kapitel 24 er stadig væk fuld af fordomme, der kører på kønssædelighed og ikke har spor med kønsfrihed at gøre. Jeg synes ikke, det klæder SF at lave sådan en sminkning af en gammeldags og moralsk beskrivelse i det kapitel i straffeloven.

Punkt 2 har vi jo set før. Da var det hr. Bernhard Baunsgaard, der fremsatte det på Joan-Søstrenes foranledning. Dengang var vi fra VS de eneste, der gjorde opmærksom på, at man måtte sikre sig, at tiltalte fik kendskab til vidneudsagnene. Det stod der ikke i hr. Bernhard Baunsgaards forslag. Det var der ingen andre der var opmærksom på. Jeg er glad for, at det nu er kommet med i SFs forslag. Så kan vi tilslutte os det, for det er klart, at konfrontationen direkte i de sager kan være yderst belastende. Det synes jeg i øvrigt også SF skulle have tænkt på, da de fik afskaffet nævningebehandlingen og nu har givet anledning til, at man kan blive slæbt i retten i den samme sag to gange med disse belastende konfrontationer.

Punkterne 3 og 4 har jeg nogle af de samme betæneligheder som hr. Bernhard Baunsgaard ved, men det er klart, at f.eks. i små provinsbyer er det ikke nok at give navneforbud. Der ved alle, hvem det drejer sig om, og det kan være yderst belastende for offeret. Derfor er vi nødt til at se på det. Jeg vil dog godt understrege, at vores baggrund for at se på det ikke er et ønske om censur. Vi synes også, at dele af pressens snagen i disse sager er usmagelig, men vi tror ikke, man kan censurere sig igennem den slags ting. Det afgørende må være et ønske om at beskytte offerets anonymitet, og kan vi finde veje til at gøre det, må det også være i orden, at man f.eks. kræver dørene lukket ved vidneforklaring. Jeg kan forstå på bemærknin-

[Wilhelm]

gerne, at det er offerets vidneforklaring alene, man tænker på i punkt 3. Det står der egentlig ikke i forslaget, men det gør det noget mere rimeligt.

Man vil også indføre referatforbud for dele af sagen. Jeg er lidt i tvivl om, hvor meget det hjælper, for medmindre man fuldstændig lukker i de sager, er netop i de små bysamfund mund-til-mund-metoden afsindig effektiv i sådan nogle snagesager. Kan vi opnå det mål, man har – virkelig opnå det – og ikke ødelægge retssikkerheden ved det, er vi meget parate til at snakke om det.

Punkt 6 med, at advokatbeskikkelse også skal ske i andre voldssager, går vi helt ind for.

Punkt 7 vedrører skilsmisseretten. Vi synes egentlig, at når folk er enige om at ville skilles, eller den ene part vil skilles, så bør de kunne skilles. Det skal ikke være afhængigt af, om man har været udsat for voldtægt eller sådan nogle ting. Vi synes egentlig, at her måtte det være en generel regel, SF kunne gå efter.

Jeg har ladet punkt 5 tilbage, og det er, fordi jeg synes, det er overordentlig betænkeligt. Jeg synes, vi skal holde meget fast ved, at offerets advokat har én eneste opgave først og sidst, og det er at beskytte offeret. Vi skal ikke til at have offerets advokat til at være en anden anklager. Vi skal ikke, som SF foreslår, give partsrettigheder. Offerets advokat skal være med for at beskytte offeret, men der skal ikke være to anklagere. Offerets advokat skal ikke se det hverken som sin primære eller sin ligestillede eller sin sekundære opgave at få tiltalte dømt. Er vi utilfredse med anklagemyndighedens arbejde på det punkt, må vi skyde på anklagemyndigheden og få det forbedret, men vi skal ikke til at have to anklagemyndigheder, hvoraf den ene ikke er underkastet de almindelige krav til anklagemyndigheden om også at finde de ting frem, der taler til gunst for tiltalte. For at sige det ligeud: hvis fru Jytte Thorbek ønsker at være anklagemyndighed, så må hun søge ind ved anklagemyndigheden og ikke opnå det ved at være offerets advokat. Det kan ikke nytte noget, at SF i munden – som fru Alice Faber gjorde i går i Politiken og fru Inger Harms gjorde i dag her – har, at SF bestemt ikke er ude på at mindske retssikkerheden, for det vil faktisk ske, hvis man laver partsrettigheder på dette område.

Til det mere generelle – hvis jeg må overskride tiden en lille bitte smule – vil jeg godt sige, at vi ved jo godt, hvad der var grundlaget for udvalgsarbejdet. Vi kender godt henvendelsen fra Danske Kvinders Nationalråd osv. Da jeg synes, at disse debatter skal tjene til lidt vejledning for de udvalg, der bliver nedsat, vil jeg godt sige, at VS ikke er med på at slække på beviskravene, som man også dér har stillet op som et af punkterne, der skulle undersøges, og VS er heller ikke med på hverken helt eller delvis at opgive det meget elementære princip i vores retspleje, at den handling, man straffes for, skal være begået med forsæt. Det har været nævnt i de ønsker, som ligger til grund for henvendelsen om udvalgsarbejde, at det var nogle af de ting, man ville have rokket ved. Det vil være afsindig farligt for grundlæggende principper i vores retspleje, hvis man rokker ved de ting. Der er VS i hvert fald ikke med.

Inge Krogh (KrF):

Som det allerede er nævnt flere gange, er dette forslag et forslag, der i høj grad er aktuelt og omhandler et emne, der er meget fremme i debatten i øjeblikket, og det er godt, at det kommer frem. Det drejer sig om beskyttelse af ofre for voldtægt.

Det er rimeligt, at der beskyttes imod, at den, der er blevet voldtaget, møder den tiltalte i retssalen, og at der er beskyttelse imod referater. Det er også rimeligt, at den advokat, der beskikkes, får en øget beføjelse.

Der tales også om beskikkelse af advokat for børn, der er udsat for vold og incest. Måske netop det sidste kan trænge til en grundig undersøgelse. Det er noget, der er talt meget lidt om i forhold til, hvor almindeligt det sandsynligvis er, og den virkning, det kan have senere på barnet, når det bliver voksent.

Det er derfor glædeligt, at justitsministeren på foranledning af kvindebevægelsen har nedsat et udvalg til at behandle og kulegrave disse ting. Man må håbe, at dette udvalg må arbejde hurtigt.

Alice Faber (SF):

Siden Joan-Søstrene i midten af 1970'erne startede med at overvære retssager, hvor anklagen var voldtægt, er der sket en rivende udvikling på dette område. Joan-Søstrene

[Alice Faber]

begyndte at skabe røre om den behandling, de kvindelige ofre var udsat for i forbindelse med vidneafhøring i retten og ved afhøringerne hos politiet og ikke mindst ved den måde, hvorpå pressen snagede i voldsorfrenes ydmygelser. Joan-Søstrene startede en rådgivningsvirksomhed og oplysningskampagne, som ud over at støtte de voldsramte kvinder også resulterede i, at politiet ændrede sine forhørsmetoder. Det ændrede også nogle af de holdninger, der ligger bag ved metoderne både hos politiet og hos domstolene. Derudover skete der også de nævnte lovgivningsændringer om advokatbistand og om, at retssagerne ikke mere er nævningsager.

Imidlertid er det ikke så let at ændre holdninger, og 5-8 år er ikke lang tid, når det drejer sig om de massive forestillinger, der ligger bag vores holdning til seksualitet. Derfor er kvinder, der udsættes for vold, stadig underlagt fordomsbefængte holdninger, hvis de er så uheldige at ende i en retssag efter at have været udsat for et overgreb. Myterne eksisterer stadig, og det gør, at der er behov for at forsøge at give volds ofre større beskyttelse i retssagen, end de har nu, og større beskyttelse, end man giver andre vidner.

Danske Kvinders Nationalråds henvendelse og VS' forslag og fru Tové Niemanns forslag viser også forståelse for nogle af disse problemer.

I SF finder vi det stadig væk vigtigt, at offentligheden kan føre kontrol med myndighedernes embedsudøvelse. Derfor er det meget vigtigt at understrege, at det ikke er noget, vi fraviger her. Når vi har fremsat dette forslag, er det ud fra de erfaringer, vi har, som viser, at det at være vidne er en særlig stor belastning for voldtægts ofre. Den er så stor, at nogle er så angst for at skulle igennem retssagen med de nærgående spørgsmål om deres seksualliv, at de undlader at anmelde overgrebene.

Praksis i dag er allerede sådan, at mange dommere foranlediger dørene lukket, men da dommerne er forskellige, mener vi altså, det er rimeligt, at offeret kan kræve dørlukning under sin vidneforklaring.

Vi finder ikke, at der er andre områder, hvor der er behov for en sådan bestemmelse for nærværende.

Jeg vil gerne sige mange tak for den modtagelse, forslaget har fået fra alle sider. Vi er nok lidt overraskede over, at man har mod-

taget vores forslag så positivt, som det er tilfældet. Det er vi meget glade for.

Justitsministerens positive modtagelse var dejlig. Jeg er enig i, at det nok ville være en god idé at få det udvalg, som netop er nedsat, til at se på en del af de problemer, vi rejser. Vores store problem er bare, hvor lang tid sådan et udvalg skal arbejde. Nogle af tingene kunne man godt se på om der var mulighed for at få gennemført, før udvalget er færdigt med alt sit arbejde. Jeg vil gerne spørge justitsministeren, hvordan holdningen er til det.

Fru Lise Østergaard holdt en tale, som viser, hvor stor forståelse hun har for problemet. Til fru Lise Østergaard vil jeg godt sige, at dette forslag blev altså fremsat, før justitsministeren kom med tilsagn om at nedsætte det pågældende udvalg. Jeg synes også, debatten her viser, hvor vigtigt det er, at vi har denne debat, inden udvalget går i gang med sit arbejde.

Jeg er meget enig med fru Lise Østergaard i, at en af de ting, som vi skal tage fat på, og som vi ikke har med i vores forslag, er uddannelsen af personale. Som jeg har nævnt, er der sket meget inden for politiet, men der er ikke nogen tvivl om, at inden for dommerstanden er der meget brug for, at man får snakket lidt mere om køns- og seksualopfattelser. Der er ikke så mange problemer i underretten, det er mere i landsretten, der er problemer nu ifølge Joan-Søstrene.

Fru Lis Møllers positive modtagelse var jeg selvfølgelig også glad for. Fru Lis Møller var ikke så glad for skilsmisseretten. Der er vi uenige. Vi mener, at man skal have ret til skilsmisse uden videre, hvis bare en af parterne går ind for det. Vi er sådan set uenige i den nuværende lovgivning, men hvis der er en mulighed for, at i hvert fald voldtægts ofre eller nogen, der har været udsat for vold, kan få skilsmisse med det samme, vil vi prøve at få det igennem først.

Der er en myte om, at »hun går alligevel hjem til ham«. Jeg er godt klar over, at der er en del kvinder, der går hjem til deres mænd, efter at de har været udsat for vold, også for grov vold, men jeg synes også, man skal tænke på, hvad det er for nogle forhold, vi giver de enlige forsørgere i Danmark i dag. Mange af de kvinder, som faktisk ikke har andre muligheder, vælger måske at sige: ja men der er jo alligevel lidt ved ham. Hvis

[Alice Faber]

hun havde haft mulighed for at have et godt arbejde, hvor hun havde den samme økonomiske standard, og hvis hun havde haft mulighed for at få lejligheden, så er det ikke sikkert, at hun ville være gået tilbage til manden. Jeg synes, der er nogle ting i det, som gør, at man ikke bare kan tage de udsagn for pålydende. Man må også tænke på, hvad det er for nogle vilkår, man har, når man går fra en person, der er så voldelig over for én.

Jeg er meget enig med fru Lise Østergaard i, at det er vigtigt, vi får kigget noget mere på de mishandlede børn, og jeg kan kun beklage, at vi ikke har det med i dette forslag. Men jeg synes, vi skal tage det op i udvalgsarbejdet, for det er ganske rigtigt, at det er et stort problem. Det er rigtigt, at der er nogle kvinder, der er voldelige over for deres børn, men det er også rigtigt, at jo mere belastet man er af sine fysiske og psykiske omgivelser, jo sværere er det ikke at være voldelig imod sine børn. Jeg tror ikke, at folk med overskud slår deres børn så meget som folk, der ikke har så meget overskud.

Hr. Bjørn Elmquist snakkede også om, at der var for lidt om børn. Det har jeg været inde på. Det vil vi gerne være med til at prøve på at få set på i udvalget.

Hr. Bjørn Elmquist har ligesom andre problemer med at give offerets advokat partsrettigheder. For os drejer det sig om, at offerets advokat har mulighed for at tilbagevise påstande og myter og klarlægge situationen. Vi er bestemt ikke interesserede i, at sigtedes stilling skal forringes. Selv om hr. Wilhjelm siger, at det er det, der kommer til at ske, så er det ikke vores intention. Man kan diskutere frem og tilbage, hvorvidt den sigtedes stilling bliver forringet. Vi er altså ikke af den mening, at det behøver at ske, når man indskrænker sig til at sige, at det kun er for at klarlægge sagens forløb og tilbagevise myter, at man har de partsrettigheder.

Hr. Knud Lind var også meget positiv og var ligeledes inde på, at vi skulle passe på sigtedes retsstilling. Det mener jeg jeg har svaret på.

Hr. Nør Christensen siger, at vel drikker Jeppe, og fremkommer så med forskellige ting. Jeg synes, at hr. Nør Christensen stadig væk er underlagt mange af de myter, vi har skrevet om i bemærkningerne. Det kan ikke være meningen, at nogen overhovedet har ret til at voldtage andre mennesker og udsætte

dem for grov vold. Lige meget hvor provokerende, hvor psykisk provokerende man er, så er det et så voldsomt overgreb, at jeg slet ikke kan forstå, at man tør at sige sådan noget, som hr. Nør Christensen sagde her fra talerstolen.

Jeg er enig med hr. Bernhard Baunsgaard i, at tiltalte er uskyldig, til det modsatte er bevist. Så er spørgsmålet, hvordan vi får afklaret hele punkt 5. Vi vil meget gerne være med til at drøfte, om det kunne formuleres bedre i udvalget. For os er det altså bare vigtigt, at offeret bliver beskyttet.

Jeg kommer igen en anden gang. Nu har jeg brugt min taletid.

Justitsministeren (Ninn-Hansen):

Det skal blive meget kort, for som ordføreren for forslagsstillerne kunne sige, at der er væsentlig tilslutning til de tanker, der er fremme i dette forslag til beslutning, kan jeg også sige, at der fra alle sider har været tilslutning til det rigtige i, at vi opfylder ønsket fra ligestillingsrådet og de to kvindeorganisationer om at behandle spørgsmål vedrørende voldtægten og voldtægtens ofre i et udvalg.

Fru Alice Faber og også andre ordførere stillede mig spørgsmål om, hvor længe dette udvalg skulle arbejde. Det er ikke muligt at sige på nuværende tidspunkt, hvor organisationerne endnu ikke har udpeget medlemmer til udvalget, men det er ikke min tanke, at det skulle være noget mangeårigt arbejde. Jeg håber, det er noget, man kan afslutte inden for en 2-årig periode, og der er for så vidt ikke noget til hinder for, hvis udvalget ønsker det, at man kan afgive delbetænkninger. Der er jo efter udvalgets kommissorium forskellige dele, man skal beskæftige sig med.

Der er det emne, som er sat i spidsen også her i dag og var det i henvendelserne fra kvindeorganisationerne, hele spørgsmålet om voldtægten og voldtægtens karakter, eventuelt – hvis der bliver behov for det – ændring af straffeloven. Dernæst er der spørgsmålet om beskikkelse af advokat for ofre for vold i det hele taget. Endelig er der erstatningsspørgsmålet, som vi jo kommer til at drøfte senere her i dag. Også det kan indgå i udvalgets arbejde. Hvis udvalget ønsker at afgive delbetænkninger om noget af det, har man ret til at gøre det fra udvalgets side. Men nu tror jeg foreløbig, det er rigtigt af os at give

[Justitsministeren]

udvalget ro til at blive etableret, komme i gang og så arbejde med denne sag.

Der er jo fra kvindeorganisationernes side og fra ligestillingsrådets side anført problemer, man ønsker at drøfte. Også det, hr. Bernhard Baunsgaard spurgte mig om med hensyn til indkaldelsen af advokaten til retterne, er noget af det, man har peget på. Jeg fik henvendelser fra Danske Kvinders Nationalråd og ligestillingsrådet engang i oktober måned. Jeg indkaldte derfor ligestillingsrådet og Nationalrådet – og jeg fandt det også rigtigt at indkalde Dansk Kvindesamfund – til en drøftelse, der vistnok fandt sted i november måned. Under den drøftelse, vi havde, bad jeg organisationerne og ligestillingsrådet om at overveje sagen og mere konkret vende tilbage til nogle af de spørgsmål, der var drøftet. Det skete så her i slutningen af januar, hvor man samtidig anmodede om at få nedsat et udvalg. Det er så det, der er sket.

Jeg må sige efter den debat, der har fundet sted her, at det er mit absolutte indtryk, at vi alle ønsker, at der skal komme noget positivt ud af udvalgets arbejde, antagelig med henblik på en senere lovgivning.

Lise Østergaard (S):

Jeg har været meget glad for den debat, der har været ført i den første runde af denne behandling, bl.a. fordi det siger mig, at der er en meget god politisk baggrund for det arbejde, som det af justitsministeren nedsatte udvalg skal udføre.

Jeg synes, det har været meget glædeligt at se det initiativ, der er blevet taget af ligestillingsrådet sammen med kvindeorganisationer. Det glæder mig nok i særlig grad, fordi jeg ser det som et eksempel på en værdifuld opfølgning af FN's handlingsprogram, således som det blev vedtaget ved verdenskvindekonferencen i København her for et par år siden, hvor man netop lagde vægt på vigtigheden af et samarbejde imellem frivillige kvindeorganisationer og den officielle administration. At det nu har ført til, at et så vigtigt område som dette bliver gennembehandlet, finder jeg meget tilfredsstillende.

Jeg siger tak til fru Alice Fabers oplysning til mig om tidsfølgen. Den er selvfølgelig ikke vigtig, men dog udmærket at få oplyst.

Jeg vil også gerne komme med nogle få bemærkninger til de 8 konkrete forslag, der

er fremsat. Jeg har sagt, at jeg synes, de er lidt løsevne fra hele problemkredsens sammenhæng. Det understreges ved, at vi om lidt skal behandle endnu et forslag fra fremskridtspartiet, der også hører hjemme i sammenhængen.

Om det første af de 8 forslag vil jeg sige, at selv om jeg godt forstår hr. Wilhelms holdning, når han ser det som en sminkning af en eksisterende virkelighed, så ser jeg nu sådan på det, at det vil være udmærket at ændre benævnelsen fra kønssædelighed til kønsfrihed. Det har bl.a. at gøre med, at jeg mener, at ord ikke bare afspejler en virkelighed, men også er med til at skabe en virkelighed. Jeg mener, at man ved at bruge dette mere korrekte ord, der retter opmærksomheden imod kvindens frihed og ikke imod en forulempning af normer i samfundet, måske er med til at komme et skridt videre i udviklingen.

Hvad angår kravene med hensyn til proceduren – en yderligere beskyttelse af voldtægts ofre under retssagen gennem ret til lukkede døre, gennem ret til referatforbud og frihed for konfrontation med den tiltalte – er jeg ikke i tvivl om, at man kan finde former, der kan styrke voldsofferets rettigheder og forbedre den pågældendes situation.

Spørgsmålet om advokatbistand vil jeg vende tilbage til, når vi lidt senere skal behandle fremskridtspartiets forslag, men jeg vil her lige understrege, at SF's ordfører klart sagde, at det ikke var hensigten med dette forslag at svække retssikkerheden. Det synes jeg spiller en rolle for vurdering af punkt 5, hvor jeg til gengæld er enig med hr. Wilhjelm. Jeg har ikke de samme bekymringer vedrørende advokatens deltagelse i vidneafhøring, men i høj grad med hensyn til procedure om skyldspørgsmålet.

Jeg mener, det er interessant, at ægteskabsloven er draget ind i det, men jeg mener som sagt, at den vægtning, de forskellige punkter skal have, nok vil blive foretaget af udvalget, når det begynder sit arbejde.

Lis Møller (KF):

Fru Alice Faber og jeg bliver nok ikke enige om dette med ægteskabsloven. Jeg forklarede netop, at når jeg var betænkelig, var det, fordi mange af disse kvinder alligevel går hjem, fordi de gerne vil hjem. Jeg sagde også, at af de kvinder, jeg omtalte, som hav-

[Lis Møller]

de søgt tilflugt i et hjælpecenter, gik altså 11 hjem, trods det at de havde været gennem-banket, fordi de altså ønskede at gå hjem. De havde muligheder for at få lejlighed, mange af dem havde muligheder for at få en uddan-nelse. Jeg synes, det var bedre, hvis man prø-vede at forsøge med rådgivning og hjælp i disse situationer.

Jeg minder også om, at i ægteskabsloven kan man få skilsmisse ved utroskab, men der blev i sin tid sat et stk. 2 ind, hvori det hed-der, at det kan ændres til separation, hvis det er nødvendigt af hensyn til børnene.

Nør Christensen (CD):

Jeg vil gerne tilslutte mig den glæde, som andre ordførere har givet udtryk for i forbin-delse med den positive modtagelse. Jeg for-står slet ikke den overraskelse, fru Alice Fa-ber giver udtryk for. Det må udspringe af en forventning om, at andre gik ind for vold og voldtægt og ran og røveri. Det må være en misforståelse.

Det er vist også en misforståelse, hvis fru Alice Faber mener, at forsvarsadvokaten skal være med til at klarlægge situationen. Jeg vil have lov til at fastholde, at det må være poli-tiets opgave at klarlægge disse situationer.

Jeg bryder mig faktisk ikke ret meget om ordet forhørsmetoder. Det er vistnok en my-te, det bruger man ikke længere. I dag taler man lidt mere sammen.

Jeg vil i øvrigt også rette fru Alice Faber, der åbenbart har fået den opfattelse, at jeg stadig væk bærer på en masse myter af for-skellig karakter. Fru Alice Faber er selv inde på at tale om overskud, idet hun sagde, at hvis forældre har overskud osv., så er der ikke så megen tale om vold. Jeg var ganske rigtig inde på, at Jeppe drikker, men jeg vil gerne minde om, hvad det var, jeg sagde i mit indlæg. Jeg er nødt til at citere fra det første indlæg:

»Derfor vil jeg indledningsvis minde om, at vel kan man sige, at Jeppe drikker, altså begår vold, men man må også sige: hvorfor? I tilslutning til det vil jeg stille det spørgsmål til forslagsstillerne, om de er helt opmærk-somme på baggrunden for vold i samlivsfor-hold, og om de er enige i, at vold i et sam-livsforhold har en anden karakter end vold på gaden. Vold i samlivsforhold kan jo skyl-des forudgående provokation – i modsætning

til f.eks. vold på gaden, som kan være mere impulsiv ... Jeg mener, at man må skelne mellem disse to ting ... Her vil jeg dog ile med at sige, at naturligvis kan ingen accepte-re voldelig adfærd.«

At det skulle være en eller anden form for myte, det er mig ganske ubegribeligt. Jeg skal ikke forlænge debatten ved at afæske fru Ali-ce Faber en kommentar dertil, for jeg tror, der er så stor enighed om det, at det alligevel ikke er nødvendigt.

Jeg skylder nogle kommentarer vedrøren-de punkterne nr. 7 og 8, altså ægteskabslov-givningen. Jeg forstår, at der også er nedsat et udvalg, hvis betænkning vi så afventer. Til punkt 7 vil jeg gerne knytte den kommentar, at hvis det først er kommet dertil, at der be-gås voldtægt og vold i ægteskabet, så tjener det efter min opfattelse intet formål, at man fra det offentliges side forsøger at tvinge par-terne til et fortsat samliv. Der kan vist ikke være ret megen myte i det.

Hvis der under udvalgsarbejdet kan findes en løsning, som er tilfredsstillende, vedrøren-de den midlertidige overførelse af et lejemål, så kan jeg give positivt tilsagn, men jeg vil gerne sige, at jeg er enig med hr. Knud Lind i, at vi skal være opmærksomme på, at en enkelt øretæve ikke må afgøre sagen. Vi skal altså finde den grænse, der er dér.

Wilhelm (VS):

Først til fru Lise Østergaard og forslagets punkt 1 om at ændre denne overskrift. Jeg fatter stadig væk ikke helt interessen for at ændre overskrifter, hvis indholdet forbliver det samme. Hvis vi er enige om, at vi egentlig også burde ændre det noget altmodische indhold, så lad os da gøre det samtidig! Så ville det være rimeligt at ændre overskriften. Men at tale om kønsfriheden i et afsnit, hvor der står om blufærdighedskrænkelser, blottel-se osv., som jo intet har at gøre med forbry-delse mod kønsfriheden! Man kan da snarere sige, at forbud mod den slags ting er indgreb mod kønsfriheden. Derimod er det forbrydel-ser mod kønsædeligheden, ikke sandt? Det er derfor, overskriften er, som den er. Den er ganske dækkende for det indhold, der er i dag. Men kan vi blive enige om at ændre indholdet også, så synes jeg da, det er helt rimeligt at sige mod forbrydelse mod køns-ædeligheden og ikke alt det andet arvegods.

[Wilhelm]

Dernæst til forslagsstillerne. Jeg synes, det er vigtigt og godt at høre, både at de ikke vil mindske retssikkerheden, og at de ikke vil mindske kravene til bevisbyrden. Men selvfølgelig mindsker vi da retssikkerheden. Det erkender jeg da – også i det, jeg er gået ind for her. Det gør vi bl.a., fordi vi erkender, at voldtægtssager tilhører en ganske særlig kategori, hvor der, hvis ikke den tiltalte dømmes, er en tendens til, at offeret bliver dømt i den offentlige bevidsthed. Det gør det ganske særlig vanskeligt, og det betinger, at jeg med nogle forbehold har givet tilsagn om, at vi godt vil se på det med at lukke døre, med at lave referatforbud. Det er da ting, som SF i alle andre sammenhænge ville kalde en indskrænkning af retssikkerheden, at lukke døre og lave referatforbud og hive den tiltalte ud af salen, selv om der bliver stillet højtaler op. Selvfølgelig er det da en indskrænkning af retssikkerheden. Men den kan være nødvendig og velbegrundet, og det har vi erklæret os parat til at tale om.

Jeg synes, det er vigtigt at høre, for det har jo været fremme, at andre også ville have nedsat bevisskravene. Det indgik såmænd også i begrundelserne for at fjerne nævningebehandlingen, at nævningene stillede lidt for store krav til bevisførelsen. Derfor er det vigtigt at høre, at forslagsstillerne ikke ønsker at nedsætte bevisskravene. Jeg synes, det ville være oplysende for det udvalg, der kommer, om forslagsstillerne også ville forholde sig til andre dele af retssikkerheden. Er forslagsstillerne enige i, at offerets advokat kun og alene skal have til opgave at beskytte offeret og overhovedet ikke skal have opgaver i retning af at få tiltalte dømt? Det synes jeg vil være vigtigt om SF vil forholde sig til, så det kommende udvalg ved, hvor det har SF på det punkt. Er forslagsstillerne enige i, at vi ikke skal væk fra princippet, som er helt elementært i dansk retspleje, at man kun dømmes for handlinger, der er begået med forsæt? Det er også et fuldstændig centralt, jeg mener det allerallervigtigste punkt, der er oppe i debatten, og som har været nævnt i de henvendelser fra Danske Kvinders Nationalråd osv.

Det er vigtigt, at udvalget ved, når det starter udvalgsarbejdet, hvor det har også SF i den henseende.

Alice Faber (SF):

Justitsministeren var inde på, at der er da mulighed for, at udvalget kan lave delbetænkninger, men det er svært at sige noget om i dag. Men jeg vil godt spørge justitsministeren: er det ikke sådan, at det er utænkeligt, at justitsministeriet går i gang med at lave noget lovgivningsarbejde, så længe udvalget sidder og arbejder, at man går i gang med en delbetænkning? Så det med at prøve på at ændre nogle ting er vel sådan set ikke muligt, før hele udvalgsarbejdet er færdigt, til trods for at man kan komme med en delbetænkning. Jeg vil selvfølgelig ikke tale imod, at man kommer med en delbetænkning, for det er væsentligt også at få debatten ført videre, idet den er med til at få nedgjort nogle af myterne. Men jeg vil godt spørge justitsministeren om det konkret.

Hr. Knud Lind nåede jeg ikke at svare vedrørende punkt 8, hvor vi foreslår, at der skal ske en midlertidig overførelse af lejemålet til lejligheden til den ægtefælle, der har været udsat for vold. Jeg beklager, at der ikke står grov vold, for det er sådan set vores mening, at det kun er i tilfælde af grov vold. Jeg vil også godt vedkende mig, at der kan være nogle problemer med at finde ud af, hvordan man skal definere det, at vedkommende har været udsat for grov vold, men vi mener, at det må være krisecentrene og skadestuerne og de steder, hvor kvinderne kommer ind, der skal være med til at sige, at der har været tale om grov vold.

Jeg nåede ikke at kommentere hr. Wilhelms bemærkninger om punkterne 3 og 4. Der kan jeg måske hjælpe hr. Wilhelm med, hvor vi står i forhold til den sigtedes retsstilling. Jeg er ganske klar over, at det er voldsomme indgreb, vi laver, når vi kræver dørene lukkede, og når vi kræver referatforbud. Det ville være det bedste, hvis det var sådan, at der ikke var de problemer omkring hele dette område, der er. Det er netop, som hr. Wilhelm var inde på, for at sikre ofrene, at vi har valgt at være med til den eventuelle indskrænkning af retssikkerheden, der ligger i det. Jeg er ikke så overbevist som hr. Wilhelm om, at der ligger en indskrænkning af retssikkerheden i det. Som der står i forslaget, er offerets advokat til stede for at bidrage med klarlæggelse af det faktiske hændelsesforløb mellem tiltalte og offeret og tilbagevise eventuelle usaglige og usandfærdige påstande om offeret og hendes adfærd. At

[Alice Faber]

det indskrænker retssikkerheden, er jeg ikke så overbevist om, som de øvrige er.

Til hr. Nør Christensen vil jeg godt sige, at almindelige mennesker kalder det altså stadig væk forhørsmetoder. Det kan godt være, vi har nogle fordomme om politiet, men dem har vi så, og så skal vi have dem udryddet også i retssalen.

Min overraskelse om modtagelsen gik egentlig på, at vi ikke fik mere diskussion om retssikkerheden, end vi gjorde, altså at folk ikke var mere modstandere af, at man gik ind på dette konkrete område og lavede de indskrænkninger med hensyn til offentlighed, hvorved de sigtede får en anden stilling, end de har ved andre forbrydelser.

Justitsministeren (Ninn-Hansen):

Til fru Alice Faber skal jeg sige, at det vil være urigtigt at fremsætte lovforslag, inden vi har en udtalelse i hvert fald om det pågældende emne fra det udvalg, vi nedsætter. Det er i hvert fald ikke min tanke, at noget sådant skal ske. Det ville være lidt meningsløst over for udvalgets medlemmer og de kvindeorganisationer, der har rettet henvendelse om det, hvis man begynder at lovgive forinden. Men der er ikke noget til hinder for, hvis udvalget ønsker det, at man kan komme med en delbetænkning, og at vi på grundlag af en delbetænkning kan fremsætte et lovforslag. Om det så vil være ønskeligt, er en anden ting. Det synes jeg vi må vente og se på til den tid.

(Kort bemærkning).

Wilhelm (VS):

Jeg synes, det var meget nyttigt med fru Alice Fabers præcisering af forslaget punkt 5, men så må jeg også konstatere, at det ikke er partsrettigheder, man ønsker for offeret og offerets advokat, sådan som ordføreren ellers sagde tidligere, og sådan som der står i bemærkningerne. Den begrænsning, fru Alice Faber lagde frem her, synes jeg er gunstig og nyttig. Det andet med partsrettighederne ville fuldstændig bryde med princippet om, at når vi har at gøre med strafferetsplejen, er det det offentlige, der er modpart, og ingen andre. Jeg takker for den præcisering. Det er altså ikke partsrettigheder, man ønsker.

Jeg savner stadig væk SFs holdning til, om man vil opgive det i dansk strafferetspleje

for mig at se meget fundamentale princip, at man kun straffer for handlinger, der er begået med forsæt.

(Kort bemærkning).

Alice Faber (SF):

Vi ønsker stadig væk kun at straffe handlinger, der er begået med forsæt.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Mette Madsen):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 44:

Forslag til folketingsbeslutning om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser.

Af Wilhelm (VS) m.fl.

(Fremsat 14/1 83).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Justitsministeren (Ninn-Hansen):

Venstresocialisternes forslag går ud på, at loven om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser skal ændres, sådan at den forurettede får et retskrav på erstatning, i hvert fald for så vidt angår sager, hvor der foreligger dom om erstatningsudmålingen.

Det fremgår af bemærkningerne, at forslaget er fremsat bl.a. på baggrund af tilfælde, hvor erstatningsnævnet har udmålt en lavere erstatning end den, som i de samme sager er fastsat ved dommen i straffesagen.

Hr. Wilhelm henviser loyal til det spørgsmål, han har stillet, og det svar, jeg har givet. Det er spørgsmål nr. S 246. Jeg kan derfor i det væsentlige henvise til det svar, jeg afgav